

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci E. Dudová a Z. Duda proti České republice

RADA EVROPY
EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
TŘETÍ SEKCE
ROZHODNUTÍ
O PŘIJATELNOSTI
stížnosti č. 40224/98

podané Evou DUDOVOU & Zdeňkem DUDOU
proti České republice^[1]

Evropský soud pro lidská práva (třetí sekce), zasedající dne 30. ledna 2001 v senátu ve složení
J.-P. COSTA, *předseda*,
L. LOUCAIDES,
P. KŪRIS,
F. TULKENS,
K. JUNGWIERT,
H. S. GREVE,
M. UGREKHELIDZE, *soudci*,
a S. DOLLÉ, *zapisovatelka sekce*,

po shlednutí výše zmíněné stížnosti podané u Evropské komise pro lidská práva dne 22. srpna 1997 a zapsané 13. března 1998,
po shlednutí článku 5 § 2 Protokolu č. 11 k Úmluvě, který přenesl na Soud pravomoc pro přezkoumání stížnosti,
po jejich zvážení, vydává následující rozhodnutí :

SKUTKOVÝ ZÁKLAD

Stěžovatelé jsou českými státními příslušníky, kteří se narodili v roce 1954 a 1958 a kteří mají bydliště v Praze. Před Soudem jsou zastoupeni panem Petrem Kasáčkem, advokátem v Praze.

A. Okolnosti případu

Skutkové okolnosti případu, tak jak byly předneseny stěžovateli, by se daly shrnout následovně.

Od 1. února 1993 vykonávali stěžovatelé povolání duchovních v Církvi československé husitské (" Církev ") v Křemži a Českých Budějovicích - Rožnově. Jejich služební poměr k Církvi byl založen na dvou jmenovacích dekretech diecézní rady v Plzni z 28. ledna 1993. Diecézní rada jim rovněž vyplácela jejich mzdu.

Ve dnech 21. června a 1. července 1993 žádali stěžovatelé o přerušení jejich církevní služby s uvedením toho, že pracovní vztahy s jejich kolegy nejsou uspokojivé. Dvěma rozhodnutími z 20. července diecézní rada konstatovala, že stěžovatelé dne 22. června 1993 opustili svůj služební byt a že od té doby neplnili své církevní poslání. Rada rovněž informovala stěžovatele, že nemůže kladně odpovědět na jejich žádost o přerušení církevní služby. Mimo jiné proto, že organizační řád Církve nedovoluje takovéto přerušení, skončil jejich služební poměr dnem oznámení těchto rozhodnutí.

Dne 17. ledna 1994 stěžovatelé zahájili občanskoprávní soudní řízení proti arcibiskupovi Duchovní správy diecéze Církve československé husitské v Plzni. Požadovali v něm, aby ukončení jejich služebního poměru, které bylo konstатовáno v rozhodnutí z 20. července 1993, bylo prohlášeno za neplatné *ex tunc* a aby jim byla vyplacena částka 37.380,-Kč a 35.980,-Kč z důvodu ušlé mzdy.

Rozsudkem ze dne 8. září 1994 Okresní soud Plzeň-město žalobu stěžovatelů zamítl. Zejména zdůraznil, že stěžovatelé nebyli ve služebním poměru s arcibiskupem, který nemohl být stranou řízení.

Rozsudkem ze dne 28. března 1995 zrušil Krajský soud v Plzni rozsudek okresního soudu a řízení zastavil. Soud mimo jiné zdůraznil :

"Předmětem řízení, tak jak byl stěžovateli formulován, byla otázka, zda-li byl jejich služební poměr jako duchovních Církve československé husitské platně zrušen. Podle § 7 občanského soudního řádu soudy v občanskoprávním řízení projednávají a rozhodují věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných, družstevních, jakož i z obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. (...) Následkem toho jsou spory mezi duchovním a církví vyňaty z pravomoci soudů, což je mimo jiné zdůrazněno v zákoně o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských

společností (zákon č. 308/1991 Sb.). Podle § 5 odst. 2 tohoto zákona církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, duchovní a instituce nezávisle na státních orgánech. Podle § 7 osoby vykonávající duchovenskou činnost ji vykonávají z pověření církvi a náboženských společností, které posuzují jejich způsobilost k výkonu takovéto činnosti (...).

Za těchto okolností je zřejmé, že rozhodnutí soudů o existenci služebního poměru mezi duchovním a církví by zakládalo nepřipustný zásah do vnitřní autonomie církve a její rozhodovací nezávislosti. Takovýto zásah by byl v rozporu s ústavním zákonem č. 23/1993 Sb. o Listině základních práv a svobod^[2], která ve svém článku 16 odst. 2 stanoví (...), že církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány a duchovní nezávisle na státních orgánech. Soudy rovněž nemohou přezkoumávat (věc navrhovatelů) vzhledem k části V. občanského soudního řádu týkající se správního soudnictví (...), neboť jejich pravomoc se vztahuje pouze na rozhodnutí orgánů veřejné správy jako protikladu k soukromé sféře, do níž spadá vnitřní správa církvi.

Odvolací soud tedy konstatoval, že věc navrhovatelů nenáleží do pravomoci soudů. V důsledku toho soud (...) zrušil rozsudek soudu prvního stupně a zastavil řízení. Současně předal spis příslušnému orgánu. Ve skutečnosti v souladu s článkem 34 organizačního řádu Církve československé husitské se služební poměr duchovního k Církvi zrušuje propuštěním ze služebního poměru Ústřední radou, která je (...) povolána k rozhodování v této záležitosti. "

Dne 11. dubna 1995 podali stěžovatelé žalobu u Obvodního soudu pro Prahu 6 proti Ústřední radě Církve československé husitské, ve které požadovali, aby jí soud nařídil právoplatně zrušit služební poměr stěžovatelů a vydat jim jejich zápočtové listy. Namítali, že jejich žádost o přerušení služebního poměru ze dne 23. června 1993 nebyla posouzena Ústřední radou, zatím co diecézní rada v Plzni na ni odpověděla zrušením služebního poměru, což stěžovatelé považují za porušení článku 34a organizačního řádu, neboť diecézní radě nepřísluší činit takové rozhodnutí. Stěžovatelé rovněž požadovali, aby jim byla vyplacena náhrada škody odpovídající jejich ušlým mzdám.

Dne 11. května 1995 doplnili stěžovatelé svou žalobu o požadavek, aby obvodní soud prohlásil zrušení služebního poměru ze dne 20. července 1993 za akt neplatný *ex tunc*.

Dne 8. ledna 1996 Obvodní soud pro Prahu 6 zastavil řízení a postoupil spor Ústřední radě Církve. Soud zejména zdůraznil :

" Podle článku 33 organizačního řádu Církve československé husitské začíná služební poměr duchovního jakožto zaměstnance Církve jeho přijetím Ústřední radou. Služební vztah vzniká nástupem na služební místo u organizačních jednotek Církve (...). Organizační jednotky (...) jsou - vzhledem k duchovním - v postavení zaměstnavatele. Podle článku 34 může být služební poměr mezi duchovním a Církví husitskou ukončen propuštěním duchovního ze služeb Církve, ztrátou způsobilosti k výkonu duchovenské služby, přijetím rezignace, odchodem do důchodu, opuštěním církve a smrtí.

Podle těchto ustanovení není pochyb o tom, že služební poměr duchovních k Církvi se řídí výlučně organizačním řádem Církve a nikoli zákoníkem práce. (...) Podle § 65 (zákoník práce) pracovní poměr založený volbou nebo jmenováním vzniká dnem, který byl stanoven k nástupu do funkce. Jedná se tedy o pracovní poměr, který byl založen na základě volby nebo jmenování. Podle ustanovení organizačního řádu, jakož i zákona č. 308/1991 Sb., služební poměr duchovních nezačíná žádným ze způsobů, které jsou určeny v § 65 zákoník práce (...). Duchovní jsou přijímáni do služby v Církvi interním aktem orgánu, který je v souladu s organizačním řádem příslušný k přijímání fyzických osob do církevní služby. Zasahování ze strany státu by představovalo omezení církevních pravomocí v situaci, kdy je svoboda náboženství zaručena (...). Soudní rozhodnutí o trvání služebního poměru duchovního k církvi by bylo nepřipustným zásahem do vnitřní autonomie církve a do její rozhodovací nezávislosti, která je zaručena zákonem č. 23/1991 Sb. o Listině základních práv a svobod, jakož i zákonem č. 308/191 Sb. "

Rozsudkem ze dne 30. dubna 1996 potvrdil Městský soud v Praze rozsudek soudu prvního stupně.

Dne 29. července 1996 podali stěžovatelé ústavní stížnost s uvedením, že rozhodnutími obecných soudů byla porušena jejich práva zaručená články 26 odst. 1 a 3 a 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod. Dokládali rovněž, že Ústřední rada Církve prostřednictvím arcibiskupa v Plzni zrušila služební poměr stěžovatelů s Církví v rozporu s článkem 34 Organizačního řádu. Stěžovatelé se dovolávali toho, že ukončení jejich služebního poměru bylo neplatné a že Ústřední rada Církve měla okamžitě ukončit služební poměr právoplatným způsobem, nahradit stěžovatelům jejich ušlé mzdy a to od 1. července 1993 a vydat jim jejich zápočtové listy.

Dne 26. března 1997 vydal Ústavní soud rozhodnutí, kterým zrušil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 8. ledna 1996, jakož i rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. dubna 1996 v části týkající se zastavení řízení o žádosti stěžovatelů o zaplacení náhrady škody odpovídající jejich ušlým mzdám. Ve zbývajících částech Ústavní soud stížnost stěžovatelů zamítl. Ústavní soud zejména zdůraznil:

"Pokud jde o předmět ústavní stížnosti, zabýval se Ústavní soud nejprve otázkou určení neplatnosti rozvázání služebního poměru a dospěl k závěru shodnému v zásadě se soudem odvolacím, že podle čl. 16 odst. 2 Listiny základních práv a svobod církev spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují církevní instituce nezávisle na státních orgánech. Podle § 7 odst. 1 a 2 zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církvi a náboženských společností, osoby vykonávající duchovenskou činnost ji vykonávají z pověření církvi a náboženských společností podle jejich vnitřních předpisů a obecně závazných právních předpisů. (...)

Obecné soudy se tedy správně postavily na stanovisko, že rozhodováním o dalším trvání služebního poměru duchovního k církvi by došlo k nepřipustnému zásahu do vnitřní autonomie církve a do její samostatné a nezávislé rozhodovací pravomoci v této věci,

jak vyplývá z vnitřních předpisů této církve, konkrétně z § 34 Organizačního řádu Církve československé husitské, kde se stanoví, že služební poměr duchovního s uvedenou církví se rozvažuje propuštěním ze služeb církve Ústřední radou. (...)

Ve věci mzdy a případně jiných majetkových nároků již nejde o zásah do vnitřní autonomie církve a její rozhodovací pravomoci. Zde již vystupuje do popředí soukromoprávní charakter církve jako právnické osoby, která má či nemá závazky vůči jiným osobám fyzickým či právnickým (...) Podle § 7 občanského soudního řádu soudy projednávají a rozhodují v občanském soudním řízení věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních a dalších vztahů. Proto v tomto případě musí soudy podle právních podkladů, které od stran vyžadají, posoudit, zda budou postupovat podle občanského zákoníku či podle zákoníku práce (§ 7 odst. 1 zákona č. 308/1991 Sb.) a podle toho rozhodnout o uplatňovaném nároku stěžovatelů, což dosud neučinily.

Pokud tedy obecné soudy zde dospěly k závěru, že v uvedené věci nebyla k řízení dána pravomoc soudů, došlo k porušení základních práv a svobod stěžovatelů podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle něhož se může každý stanoveným postupem domáhat svého práva u nezávislého a nestranného soudu, a k porušení čl. 90 Ústavy, podle něhož soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. (...)"

Dne 8. ledna 1998 zamítl Obvodní soud pro Prahu 6 žalobu stěžovatelů, ve které požadovali, aby jim Ústřední rada Církve československé husitské zaplatila 423.388,-Kč a 407.765,-Kč s úroky jako náhradu jejich ušlých mezd.

Dne 16. června 1998 zrušil Městský soud v Praze rozsudek obvodního soudu a vrátil mu věc k novému rozhodnutí.

Rozsudkem ze dne 26. února 1999 rozhodl Obvodní soud pro Prahu 6, že Ústřední rada vyplatí stěžovatelce částku 118.480,-Kč včetně úroků a stěžovateli částku 114.080,-Kč včetně úroků, jako náhradu jejich ušlých mezd za období mezi 20. červencem 1993 a 30. dubnem 1995. Soud přiznal právo stěžovatelům v té části, v níž konstatoval, že Církev porušila svůj organizační řád, když ukončila služební poměr se stěžovateli prostřednictvím diecézní rady a ne prostřednictvím Ústřední rady. Soud nicméně zdůraznil, že stěžovatelé mají právo na náhradu škody jen za období od 20. července 1993 do 30. dubna 1995, neboť po obdržení svých zápočtových listů dne 15. dubna 1995 mohli od tohoto data uzavřít nový pracovní poměr.

Rozsudkem ze dne 24. září 1999 potvrdil Městský soud v Praze rozsudek soudu prvního stupně.

B. Relevantní vnitrostátní právo

Listina základních práv a svobod

Podle článku 3 odstavec 1 Listiny se základní práva a svobody zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Článek 9 stanoví, mimo jiné, že nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám. Za nucené práce nebo služby se nepovažují práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody, vojenská služba nebo jiná služba stanovená zákonem namísto povinné vojenské služby, služba vyžadovaná na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty, nebo jednání uložené zákonem pro ochranu života, zdraví nebo práv druhých.

Podle článku 15 odst. 1 svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.

Článek 16 stanoví, že každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu. Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce, nezávisle na státních orgánech. Výkon těchto práv může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.

Podle článku 26 každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Nicméně zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností. Každý má rovněž právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Toto právo stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje občanům, kteří jej nemohou bez své viny vykonávat; podmínky stanoví zákon.

Článek 36 stanoví, že každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny. Každý má rovněž právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Podmínky a podrobnosti upravuje zákon.

DŮVODY STÍŽNOSTI

Stěžovatelé se dovolávají článku 6 odst. 1 Úmluvy a stěžují si na porušení jejich práva na přístup k soudu v tom rozsahu, v jakém se jak obecné soudy, tak Ústavní soud nezabývaly otázkou platnosti ukončení služebního poměru

stěžovatelů k Církvi československé husitské.

Stěžovatelé si rovněž stěžují, z hlediska článku 4 odst. 2 Úmluvy, že soudní praxe českých soudů ve věcech týkajících se otázek služebních poměrů uzavřených mezi duchovními a církvemi přisuzuje duchovenské činnosti charakter nucené práce.

Dovolávající se článku 9 Úmluvy, stěžovatelé uvádějí, že byli zbaveni své svobody vykonávat činnost duchovních Církve a následkem toho byli zbaveni svobody projevat své náboženství společně s jinými bohoslužbou a náboženskými úkony a vyučováním náboženství.

Nakonec si stěžovatelé stěžují, že byli diskriminováni ve srovnání s jinými zaměstnanci, jejichž pracovní poměry se řídí zákoníkem práce a jejichž případné spory s jejich zaměstnavateli spadají do pravomoci národních soudů. V tomto ohledu se dovolávají článku 14 Úmluvy.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

1. Stěžovatelé se dovolávají článku 6 odst. 1 Úmluvy a stěžují si na porušení jejich práva na přístup k soudu v tom rozsahu, v jakém jak obecné soudy, tak Ústavní soud nerozhodly o otázce platnosti ukončení služebního poměru stěžovatelů k Církvi československé husitské.

Článek 6 odst. 1 stanoví zejména, že :

" Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě projednána (...) soudem (...), který rozhodne (...) o jeho občanských právech nebo závazcích (...)"

V předběžném posouzení stížnosti považuje Soud za nutné určit, zda-li byl českým soudům předložen spor, který se zakládal na " právu ", o němž je obhajitelným způsobem možno tvrdit, že se jedná o právo vnitrostátní ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Soud v tomto ohledu připomíná, že článek 6 odst. 1 nemá za cíl vytvářet nová hmotná práva, která nemají zákonný základ v právním řádu dotyčného státu, ale má poskytovat procedurální ochranu právům obsaženým ve vnitrostátním právu. Článek 6 odst. 1 Úmluvy se vztahuje pouze na " námitky " související s občanskými právy a závazky, které lze obhajitelně považovat za součást vnitrostátního práva; tento článek nezajišťuje sám o sobě občanským právům a závazkům žádný hmotněprávní obsah stanovený v právních řádech smluvních států. Námitky se mohou týkat jak samotné existence práva, tak jeho obsahu nebo způsobů jeho vykonávání. Výsledek řízení musí být bezprostředně rozhodující pro projednávané právo. Soud vždy považoval úzkou spojitost nebo vzdálené souvislosti za nedostačující pro uplatnění článku 6 odst. 1 (viz následující rozsudky: *Le Compte, Van Leuven a De Meyere v. Belgie* z 23. června 1981, série A č. 43, str. 21-22, odst. 47 ; *W. v. Spojené království* z 8. července 1987, série A č. 121, str. 32 a násl., odst. 73 ; *Fayed v. Spojené království* z 21. září 1994, série A č. 294-B, str. 45-46, odst. 56 ; *Masson a Van Zon v. Nizozemí* z 28. září 1995, série A č. 327-A, str. 17, odst. 44 ; *Balmer-Schafroth a další* výše uvedení, str. 1357, odst. 32 ; *Le Calvez v. Francie* z 29. července 1998, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-V, str. 1899, odst. 56).

Soud konstatuje, že stěžovatelé, kteří vykonávali povolání duchovních Církve československé husitské a kteří byli propuštěni rozhodnutím diecézní rady bez jakéhokoli zasahování orgánů veřejné moci, uplatňovali před českými soudy námitku, že ukončení jejich služebního poměru s Církví bylo neplatné, neboť o něm bylo rozhodnuto neoprávněným orgánem Církve. Stěžovatelé dále žádali náhradu škody, která jim byla způsobena jejich propuštěním a nevydáním jejich zápočtových listů. Soud nicméně připomíná, že jim tato náhrada škody byla přiznána. Je tedy zapotřebí určit, zda-li " právo " na přezkoumání platnosti ukončení služebního poměru duchovního k církvi, kterého se stěžovatelé domáhají, může být oprávněně považováno za právo podle vnitrostátního práva.

Soud poznamenává, že první žaloba stěžovatelů, která směřovala proti arcibiskupovi duchovní správy diecéze Církve československé husitské v Plzni, skončila rozhodnutím Krajského soudu v Plzni o jeho nepřislušnosti, který mimo jiné poukázal na to, že spory mezi duchovním a církví jsou vyňaty z pravomoci civilních soudů. Ve skutečnosti, podle § 5 odst. 2 a § 7 zákona o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností č. 308/1991 Sb., církve a náboženské společnosti spravují své záležitosti nezávisle na státních orgánech a osoby vykonávající duchovenskou činnost ji vykonávají z pověření církví a náboženských společností, které samy posuzují způsobilost osob k výkonu duchovenské činnosti. Krajský soud dospěl k závěru, že rozhodnutí soudů ohledně existence služebního poměru mezi duchovním a církví by založilo nepřipustný zásah do vnitřní autonomie církve, jakož i do její rozhodovací nezávislosti, což by představovalo porušení článku 16 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Druhá žaloba stěžovatelů, která byla vedena tentokrát proti Ústřední radě Církve československé husitské, byla Obvodním soudem pro Prahu 6 rovněž zamítnuta a tento rozsudek byl potvrzen Městským soudem v Praze. Obě tyto soudní instance zejména zdůraznily, že služební poměry duchovních s církví jsou upraveny výlučně organizačním řádem církve a nevznikají stejným způsobem jako pracovní poměr založený volbou nebo jmenováním podle zákoníku práce. Duchovní jsou přijímáni do církevní služby interním aktem vydaným orgánem, který je v souladu s organizačním řádem příslušný k přijímání fyzických osob do církevní služby. Oba tyto soudy konstatovaly v souladu s názorem vyjádřeným v předchozím řízení, že soudní rozhodnutí o pokračování služebního poměru duchovního

s církví by představovalo nepřipustný zásah do vnitřní autonomie církve a její rozhodovací nezávislosti, která je zaručena Listinou základních práv a svobod a rovněž zákonem o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností. Ústavní soud tuto úvahu obecných soudů potvrdil.

Za těchto okolností se soud domnívá, že řízení, která byla stěžovateli zahájena, nijak nespočívala na " právu ", o kterém by bylo možno oprávněně tvrdit, že je obsaženo v českém právu.

Je pravdou, že jak Obvodní soud pro Prahu 6 tak i Městský soud v Praze při přezkoumávání žádosti stěžovatelů týkající se náhrady škody z důvodu jejich ušlé mzdy konstatovaly, že Církev porušila svůj organizační řád, když služební poměr se stěžovateli ukončila diecézní rada a nikoliv Ústřední rada. Nicméně toto konstatování nemění nic na nepříslušnosti českých soudů rozhodovat o platnosti či neplatnosti ukončení služebního poměru stěžovatelů jakožto duchovních Církve československé husitské.

Vzhledem k tomu není článek 6 odst. 1 Úmluvy aplikovatelný na projednávané řízení. Z tohoto důvodu musí být tato část stížnosti při použití ustanovení článku 35 odst. 3 a 4 Úmluvy zamítnuta jako neslučitelná *ratione materiae*.

2. Stěžovatelé si rovněž stěžují na to, že rozhodnutí národních soudů představují porušení jejich práva nebýt podrobeni nucené nebo povinné práci ve smyslu článku 4 odst. 2 Úmluvy, jejich práva na svobodu náboženského vyznání zaručeného článkem 9 Úmluvy, jakož i jejich práva nebýt diskriminováni ve smyslu článku 14 Úmluvy.

Soud není oprávněn vyjadřovat se k tomu, zda-li skutečnosti, které stěžovatelé uvádějí, mohou budít zdání, že došlo k porušení těchto ustanovení. Ve skutečnosti, v souladu se zněním článku 35 odst. 1 Úmluvy, " Soud se může věci zabývat až po vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků podle všeobecně uznávaných pravidel mezinárodního práva ". Podstata pravidla o vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků spočívá v tom, že před tím, než se stěžovatel obrátí na mezinárodní soud, musí dát odpovědnému státu možnost vyhnout se, odstranit nebo napravit uváděná porušení práv prostřednictvím vnitrostátních prostředků za použití pramenů práva obsažených v národním zákonodárství za předpokladu, že se jeví jako účinné a dostačující (viz např. rozsudek *Cardot v. Francie* z 9 března 1991, série A č. 200, str. 19, odst. 36).

Soud poznamenává, že Úmluva tvoří nedílnou součást českého právního řádu a má přednost před zákonem. Mimo jiné zdůrazňuje, že její články 4, 9 a 14 jsou přímo aplikovatelné; stěžovatelé se tedy mohli dovolávat těchto ustanovení před obecnými národními soudy a především také před Ústavním soudem a stěžovat si, že tato ustanovení byla v jejich případě porušena. Stěžovatelé se však nikdy před jednotlivými instancemi národních soudů nedovolávali článkům 4, 9 a 14 Úmluvy ani odpovídajících nebo podobných prostředků založených ve vnitrostátním právu, v tomto případě článkům 3, 9, 15 a 16 Listiny základních práv a svobod.

Stejně jako před obecnými soudy, tak i před Ústavním soudem se stěžovatelé omezili na prokazování porušení jejich práva na svobodnou volbu povolání, jejich práva obstarávat si prostředky na pokrytí svých potřeb prací, jakož i jejich práva na soudní a právní ochranu, přičemž se výslovně dovolávali článku 26 odst. 1 a 3, jakož i článku 36 odst. 1 a 2 Listiny. V tomto ohledu se projednávaný případ jasně odlišuje od případu *Castells v. Španělsko*, kde se stěžovatel před Nejvyšším soudem a Ústavním soudem dovolával příslušného článku španělské ústavy (rozsudek z 23. dubna 1992, série A č. 236, str. 20, odst. 31).

Rovněž za předpokladu, že se české soudy mohly, ba dokonce měly z úřední povinnosti zabývat sporem z hlediska jednotlivých ustanovení Úmluvy, toto nijak nezbavuje stěžovatele povinnosti upozornovat před nimi na tuto mezinárodní smlouvu nebo před nimi vznášet odpovídající nebo podobné námítky a takto obracet jejich pozornost k problému, který jsou odhodláni v případě potřeby předložit k řešení Soudu (viz rozsudek *Van Oosterwijck v. Belgie* z 6. listopadu 1980, série A č. 40, str. 19, odst. 39).

Za těchto okolností Soud usoudil, že stěžovatel nesplnil podmínku týkající se vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků a že tato část jeho stížnosti musí být zamítnuta v souladu s článkem 35 odst. 1 a 4 Úmluvy.

Z těchto důvodů Soud většinou hlasů

prohlašuje stížnost za nepřijatelnou.

S. DOLLÉ J.-P.COSTA
zapisovatelka předseda

přeložil Tomáš Zadražil

[1] http://hudoc.echr.coe.int/Hudoc2doc2/HFDEC/200102/40224di.chb3_30012001f.doc

[2] pozn. překladatele : Správně má být usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky.